

KSZTAŁTOWANIE ŚRODOWISKA W OBORACH WOLNOSTANOWISKOWYCH W ASPEKCIE MIKROKLIMATU

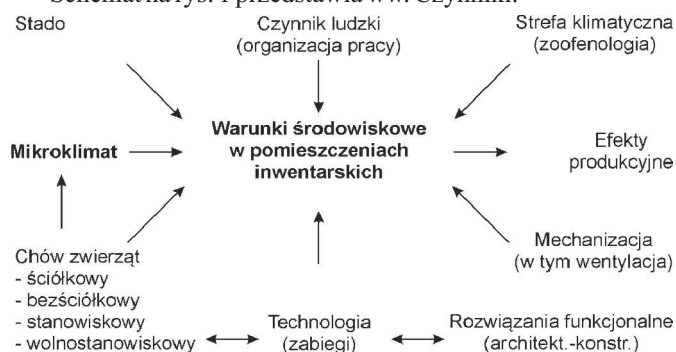
Streszczenie

Przedstawiono schemat ideowy badań nad kształtowaniem środowiska w oborach wolnostanowiskowych oraz zaprezentowano wyniki badań wybranego obiektu (Załuski Lipniewo) w zakresie mikroklimatu pomieszczeń, który obejmuje następujące parametry: temperatura, wilgotność względna powietrza, stężenie dwutlenku węgla i amoniaku, ochładzanie katatermometryczne powietrza i ruch (prędkość) powietrza. Przedstawiono macierz zależności i przykładowy wykres zależności statystycznych.

Wprowadzenie

Do kształtowania warunków środowiskowych w pomieszczeniach inwentarskich zalicza się następujące czynniki: czynnik ludzki, w tym organizacja procesu produkcyjnego, stado, strefa klimatyczna, mikroklimat w budynku oraz wentylacja, system utrzymania zwierząt, technologia i mechanizacja wykonania poszczególnych zabiegów: doju i wstępnej obróbki mleka, żywienia, usuwania odchodów [2, 3, 4].

Schemat na rys. 1 przedstawia ww. Czynniki.

Rys. 1. Czynniki wpływające na warunki środowiskowe w pomieszczeniach inwentarskich i efekty produkcyjne

Fig. 1. Factors influencing environmental conditions in livestock buildings and animal production effects

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz.U. z 2010 nr 116 poz. 778) z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich i Dyrektywa Rady 98/58/WE z dnia 20 lipca 1998 r. dotycząca ochrony zwierząt hodowlanych oraz standardy technologiczne opracowane przez IBMER (obecnie Instytut Technologiczno-Przyrodniczy) i Duńskie Służby Doradztwa Rolniczego z 2004 r. [1, 5, 6] wskazują ogólnie, że budynki i pomieszczenia inwentarskie powinny spełniać warunki gwarantujące optymalne warunki bytowe dla utrzymywanych zwierząt. W pomieszczeniach dla bydła wymagane jest, aby obieg powietrza, stopień zapylenia, temperatura, wilgotność względna powietrza i stężenie gazów odzwierzęcych utrzymywać na poziomie nieszkodliwym dla zwierząt. W przypadku wyposażenia pomieszczeń w mechaniczny lub automatyczny system wentylacji, należy ten system połączyć z systemem alarmowym sygnalizującym awarię systemu wentylacyjnego oraz systemem wentylacji awaryjnej.

Istniejący stan faktyczny w oborach jest określany w badaniach Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego, Zakładu

Eksploatacji i Budownictwa Wiejskiego. Poniżej przedstawiono problem badawczy, metodykę badań, zastosowaną aparaturę, schemat ideowy i wybrane przykładowe wyniki z przeprowadzonych badań w jednym obiekcie w miejscowości Załuski Lipniewo.

Problem badawczy

W ramach badań terenowych w zakresie oceny ekonomiczno-technologicznej i środowiskowej obór wolnostanowiskowych wyodrębniono problem szczegółowy dotyczący kształtowania środowiska w tych obiektach. Badania te mają na celu otrzymanie odpowiedzi na następujące pytanie problemowe: „jak kształtują się parametry mikroklimatyczne w oborach w świetle obowiązujących standardów technologicznych?”. Celem niniejszej publikacji jest zaprezentowanie badań jednego z ważniejszych czynników środowiskowych, jakim jest mikroklimat pomieszczeń dla bydła.

Metodyka badań

Schemat ideowy badań przedstawiono na rys. 2.

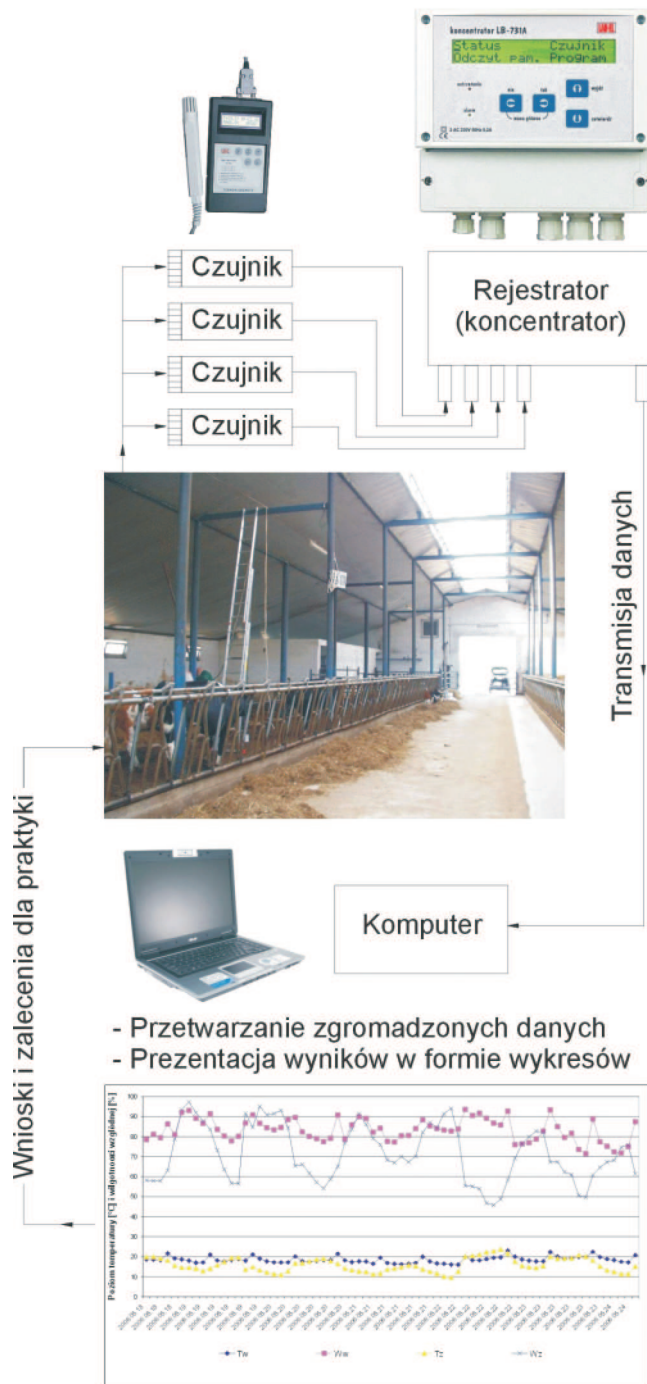
Mierzone wielkości: temperatura, wilgotność względna powietrza, zawartość szkodliwych dla ludzi i zwierząt gazów: dwutlenku węgla, amoniaku i siarkowodoru, ochładzanie katatermometryczne powietrza i ruch (prędkość) powietrza.

Aparatura: koncentrator (rejestrator do gromadzenia danych) LB-731, termohigrometr LB-710 (szt. 4), czujnik obecności CO₂ typu LB-551, miernik-rejestrator typu iTX wielogazowy (CH₄, NH₃, H₂S, NO); czujnik CO₂ i NH₃ typu MX4 (szt. 4), katatermometry: srebrzony, suchy i mokry oraz stoper.

Badania prowadzono zgodnie z obowiązującą Normą Branżową BN-86 8800-03 pt. „Mikroklimat w budynkach inwentarskich”.

Wyniki badań

Charakterystyka badanego obiektu. Obora wolnostanowiskowa na 70 stanowisk dla krów mlecznych rasy *phf* o rocznej wydajności mlecznej 6500 l w miejscowości Załuski Lipniewo w gospodarstwie o powierzchni 110 ha. Budynek halowy, o dwóch rzędach słupów podpierających elementy przekrycia. Izolacja termiczna połaci dachowej z wełny mineralnej. Ściany warstwowe, ocieplane styropianem. Wentylacja grawitacyjna okapowo-kalenicowa, połączona ze świetlikiem kalenicy. Jest to obora ściółkowa boksowa z wydzieloną halą udojową typu rybia ość 2x6/12, stacją żywieniową, pomieszczeniem na mleko oraz pomieszczeniem socjalnym. Pojemność schła-

Rys. 2. Schemat ideowy badań [Wardal W.J.]
Fig. 2. Schematic diagram of investigations

Tab. 1. Stwierdzone parametry w oborze Załuski Lipniewo w okresie 18.06 -12.07
Table 1. Microclimate parameters inside of the free stall cow barn in summer time (Załuski Lipniewo village)

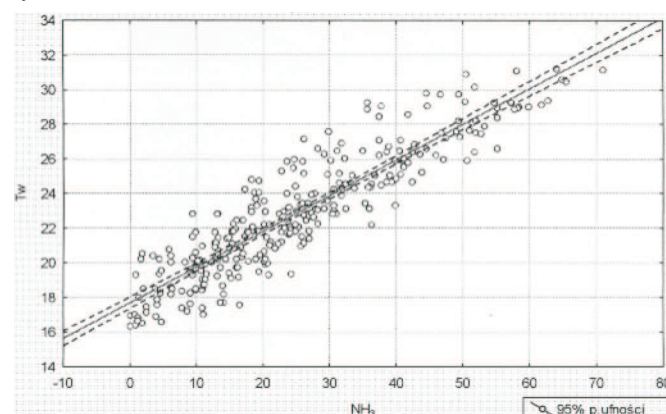
Lp.	Wyszczególnienie	Parametry stwierdzone Średnia (wahania)	Norma standardowa
1	Temperatura [°C] - zewnętrzna - wewnętrzna	21,2 (11,1-32,4) 22,9 (18,2-31,2)	8-16 opt.
2	Wilgotność względna [%] - zewnętrzna - wewnętrzna	69,0 (39,0-69,2) 73,3 (52,0-90,5)	70 opt., 80 maks.
3	Stężenie gazów [ppm] - CO ₂ - NH ₃	950 (460-1570) 29,5 (1,3-69,2)	3000 maks. 20 maks.
4	Ogładzanie katatermometryczne [W·dm ⁻²]	3,12	2,93-3,98
5	Prędkość ruchu powietrza [m·s ⁻¹]	0,1	0,5 maks.
6	Kubatura powietrza [m ³ ·DJP ⁻¹]	72,0	x

Źródło: opracowanie własne

dzarki na mleko 6000 dm³. Korytarze gnojowe na podłodze pełnej usytuowane są przy stole paszowym oraz pomiędzy boksami. Pojemność zbiorników na gnojowicę wynosi 450 m³. Żywienie krów: latem i zimą - sianokiszka i kiszka z kukurydzy, pasza treściwa z automatycznej stacji paszowej systemu „Alpro”.

Maszyny i urządzenia do zadawania pasz: ciągnik Ursus 1233, wycinak do kiszki, chwytak do bel siana, automatyczna stacja paszowa do indywidualnego żywienia paszami treściwymi. Maszyny i urządzenia do usuwania odchodów: ciągnik Ursus 1234 ze spychaczem czołowym, rozrzutnik obornika (4,5 t), wóz asenizacyjny o pojemności 4000 l.

Wyniki badań terenowych. Uzyskane z pomiarów ciągłych wyniki badań mikroklimatycznych przedstawiono w tab. 1. Wyniki te zostały przetworzone w analizie statystycznej wykazanej w tab. 2. Przykładowo wybrany wykres ilustrujący istotne zależności przebadanych parametrów pokazano na rys. 3.

Rys. 3. Zależność stężenia gazu NH₃ od temperatury wewnętrznej w Załuski Lipniewo w okresie letnim wg funkcji liniowej $y=17,706+0,2059x$, korelacja $r=0,9088$, $R^2=82,592\%$, $n=287$, $P=0,05$ (przedział ufności) lub 95% ufności, próg istotności korelacji $r = 0,127$

Fig. 3. Dependence of ammonia concentration on internal temperature in free stall cow barn in summer time (Załuski Lipniewo village)

Omówienie wyników badań

Temperatura powietrza wewnętrznego w oborze przekraczała granicę optymalną, a w wahanach dochodziła, szczególnie w porze dziennej, do 31,2°C, co przekraczało maksymalną temperaturę graniczną 25°C.

Tab. 2. Macierz zależności parametrów mikroklimatu wg współczynnika korelacji r w przebadanej oborze Załuski Lipniewo
 Table 2. Mathematical matrix of dependences between microclimate parameters according to correlation coefficient (cow building in Załuski Lipniewo village)

r	ZMIENNE	1	2	3	4	5	6
ZMIENNE	x	CO ₂	NH ₃	Wz	Ww	Tz	Tw
1	CO ₂	x	0,22749	0,14804	0,06106	-0,0562	0,18650
2	NH ₃	0,22749	x	-0,4727	-0,4061	0,77924	0,90880
3	Wz	0,14804	-0,4727	x	0,87347	-0,7951	-0,6250
4	Ww	0,06106	-0,4061	0,87347	x	-0,5704	-0,5750
5	Tz	-0,0562	0,77924	-0,7951	-0,5704	x	0,88938
6	Tw	0,18650	0,90880	-0,6250	-0,5750	0,88938	x

Oznaczenia:

CO₂ - dwutlenek węgla,

NH₃ - amoniak,

Wz - wilgotność względna zewnętrzna,

Ww - wilgotność względna wewnętrzna,

Tz - temperatura zewnętrzna,

Tw - temperatura wewnętrzna.

Źródło: opracowanie własne

Wilgotność względna powietrza w oborze wynosiła średnio 73,3%, czyli przekraczała granicę wartości optymalnej 70%, szczególnie w porze nocnej i deszczowej, kiedy były zamknięte wrota budynku; nie zapewniało to odpowiedniego komfortu zwierzętom.

Stężenie CO₂ wynoszące średnio 950 ppm mieściło się w normie standardowej przy wahańach do maksymalnej granicy 1570 ppm, wobec dopuszczalnej normy 3000 ppm.

Stężenie NH₃ średnio było niepokojąco wysokie, gdyż wynosiło 29 ppm, wobec dopuszczalnej normy 20 ppm, a w wahańach wynosiło od 13,0 do 69,2 ppm.

Ochładzanie katatermometryczne w oborze wynoszące 3,12 W/dm² mieściło się w granicach komfortu termicznego (wg normy standardowej od 2,93 do 3,98 W/cm²).

Prędkość ruchu powietrza wynosząca 0,1 m/s mieściła się w granicach dopuszczalnych w porze letniej do 0,5 m/s; pożądane byłoby intensywniejsze wietrzenie obory.

Zależność stężenia NH₃ przedstawiona przykładowo na rys. 3 wysoko skorelowana jest z temperaturą w oborze ($r=0,9088$), co sygnalizuje potrzebę całodobowego pastwiskowania krów lub wyprowadzania ich na wybiegi.

Wnioski

1. Wysoko istotna korelacja dodatnia stężenia NH₃ z temperaturą wewnętrzną ($r = 0,9088$) oznacza, że im wyższa temperatura wewnętrzna pomieszczenia oborowego tym większe jest stężenie szkodliwego gazu NH₃. Dlatego należałoby preferować całodobowe pastwiskowanie krów w możliwie najdłuższym okresie. Jeżeli nie jest to możliwe, jak w przypadku przebadanej obory w Załuskach, powinny być urządzone zacienione wybiegi dla krów.

2. Zanotowana wysoka temperatura w oborze, przekraczająca granicę optymalną, również przemawia za urządzeniem wyżej wymienionych zacienionych wybiegów.
3. W celu zwiększenia ruchu powietrza oraz zmniejszenia wilgotności względnej należy zwiększyć intensywność wietrzenia obory.

Literatura

- [1] Dyrektywa Rady nr 98/58/WE z dnia 20 lipca 1998 r. dotycząca ochrony zwierząt hodowlanych z późniejszymi zmianami: Rozporządzenie Rady (WE) nr 806/2003 z dnia 14 kwietnia 2003 r.
- [2] Fiedorowicz G.: Technika w chowie bydła z podstawowymi elementami zootechniki. IBMER, Warszawa, 2007, s. 290.
- [3] Fiedorowicz G., Romaniuk W.: Technika w chowie bydła. Terminologia. IBMER, Warszawa, 2006, s. 202.
- [4] Romaniuk W. Wardal W.: Podstawowe elementy technologii i mechanizacji w nowoczesnych (ekologicznych) oborach wolnostanowiskowych. Zeszyty Naukowe PTZ 55 - Referat na IX Szkołę Zimową, Zakopane, 2-6.04.2001, s. 259-267.
- [5] Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. (Dz.U. z 2010 r. nr 116 poz. 778) w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej.
- [6] Praca zbiorowa: Systemy utrzymania bydła. Poradnik. Instytut Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa; Duńskie Służby Doradztwa Rolniczego; Warszawa, 2005, s. 172.

MODELLING OF ENVIRONMENT AT FREE STALL COW BARNS IN MICROCLIMATE ASPECT

Summary

The idea of investigations has been presented in this paper. The results of the investigations of chosen free stall cow barn include following parameters: temperature, humidity, dioxide carbon and ammonia concentration, velocity of air circulation, volume of air per one cow as elements of microclimate conditions. Finally, the statistic correlation has been presented.